

SAFAROVA HILOLA OXUNJONOVNA TAQRIZI OSTIDA LAFONTEN  
MASALLARINING JANRIY BELGILARI

**D.M. Nosirova**

*Buxoro davlat pedagogika instituti*

*“Xorijiy tillarni o‘qitish metodikasi” kafedrası*

*katta o‘qituvchisi*

**Foxirova Umida Namozovna**

*Tillar fakulteti talabasi*

[nosirovadilfuza@buxdpi.uz](mailto:nosirovadilfuza@buxdpi.uz)

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada Lafonten masallari ning janriy belgilari to‘g‘risida fikr yuritilgan. Maqolada zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llagan holda o‘quvchilarga Lafonten masallari ning janriy belgilari haqida bilim berish ularda ko‘proq tassavvurni kengayishi va bilimni to‘laqonli egallashga ko‘maklashgan. Asosiy farq o‘quvchiga to‘g‘ridan-to‘g‘ri murojaatlarda bo‘lib, ular shaxsiy sharhlar va savollarda amalga oshiriladi.

**Kalit so‘zlar:** Lafonten, masal, janr, o‘quv motivlari, tafakkur, xotira, intellekt, mantiq, inson, muammo, shaxs, tuyg‘u, pedagogika, yondashuv, o‘quvchi, o‘qituvchi, sinf, axborot, elektron texnologiyalar.

**GENRE CHARACTERISTICS OF LA FONTAINE'S FABLES**

**Abstract:** This article discusses the genre features of La Fontaine's fables. The article shows that teaching students about the genre features of La Fontaine's fables using modern pedagogical technologies has helped them to expand their imagination and fully acquire knowledge. The main difference is in direct appeals to the student, which are made in personal comments and questions.

**Keywords:** La Fontaine, fable, genre, educational motives, thinking, memory, intellect, logic, man, problem, personality, emotion, pedagogy, approach, student, teacher, classroom, information, electronic technologies.

**ЖАНРОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРИТЧ ЛАФОНТЕНА.**

**Аннотация:** В данной статье рассматриваются жанровые особенности притч Лафонтена. В статье с помощью современных педагогических технологий предоставление студентам знаний о жанровых особенностях притч Лафонтена помогло им расширить свое воображение и в полной мере овладеть знаниями. Основное отличие – в прямых обращениях к читателю, которые осуществляются в личных комментариях и вопросах.

**Ключевые слова:** *Лафонтен, притча, жанр, учебные мотивы, мышление, память, интеллект, логика, человек, проблема, личность, чувство, педагогика, подход, ученик, учитель, класс, информация, электронные технологии.*

**Kirish.** 2020-yil 23-sentabrdagi yangi tahrirdagi “Ta’lim to’g’risida” gi qonunni qabul qilinganligi, maktab ta’lim tizimining ma’naviy - axloqiy tarbiyasida muhim ahamiyatga ega. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi “O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to’g’risida”gi 5712-son Farmonida 2030-yilga kelib xalqaro baholash reytingida jahonning birinchi 30 ta ilg‘or mamlakatlari qatoriga kirishiga erishish hamda xalq ta’limi tizimida ta’lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish asosida o‘quvchilarning o‘qish, matematika va tabiiy yo‘nalishdagi fanlardan savodxonlik darajasini baholashga yo‘naltirilgan ta’lim sifatini baholashning milliy tizimini yaratish vazifalari belgilangan Biz raqamli texnologiyalar asrida, ta’lim karyerada muvaffaqiyat qozonishning, turmush farovonligini oshirishning bosh omiliga aylangan davrda yashayapmiz. Zamonaviy ta’lim bizning nafaqat bilim va ko‘nikmalarimizni belgilab beruvchi mezon, balki bizning dunyoqarashimizni, bizning dunyo taraqqiyotiga qo‘shadigan hissamizni ham aks ettiruvchi muhim qadriyatdir.

**Tadqiqot obyekti va qo‘llanilgan metodlar** Jean de La Fontaine masallari o‘zining aniq janriy belgilari bilan tanilgan. Ularning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

### 1. Axloqiy darslar

La Fontaine masallari har doim axloqiy saboq yoki darsni o‘z ichiga oladi. Bu saboqlar odatda inson tabiatiga yoki jamiyatga oid bo‘lib, masallarning oxirida aniq ifodalangan bo‘ladi. Masalan, "Quyvon va qoplon" masalida "Yaxshi niyat bilan harakat qilganlar g‘alaba qozonadi" degan saboq beriladi.

### 2. Antropomorfizm (hayvonlarni insonlashtirish)

Masallarda hayvonlar odamlar kabi gaplashadi va harakat qilishadi. Bu antropomorfizm hayvonlarning xatti-harakatlari orqali insonning zaifliklari va fazilatlarini namoyon etishga imkon beradi. Masalan, "To‘rttoqi va quyvon" masalasi, hayvonning o‘zini bo‘shashishga undash orqali insonlarning sabrsizlik va shafqatsizligini ko‘rsatadi.

### 3. Qisqa va sodda tuzilma

La Fontaine masallari odatda qisqa bo‘lib, sodda tilda yoziladi, bu esa ularni kichik yoshdagi o‘quvchilar uchun ham tushunarli qiladi. Masallarning strukturasi aniq: kirish, konflikt va yechimdan iborat bo‘lib, axloqiy dars oxirida beriladi.

### 4. Allegoriya (ramziy ifodalar)

Masallar oddiy hayvonlar haqidagi hikoyalar kabi ko‘rinsa-da, ular ko‘pincha jamiyatdagi ijtimoiy mavzularni – kuch, hasad, dono fikr, shafqat kabi narsalarni ifodalaydi. Bu allegorik elementlar insonlarning xatti-harakatlari va jamiyat tizimlarini tanqid qilishga xizmat qiladi.

### 5. Dialog va harakatlar tuzilmasi

## TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR

*II son, Yanvar*

Masallarda odatda hayvonlar o'rtasida yoki hayvon bilan inson o'rtasida dialoglar mavjud bo'lib, ular masalning asosiy maqsadini ochib beradi. Bu suhbatlar ko'pincha qarama-qarshi fikrlar yoki falsafalarni ta'kidlash orqali axloqiy saboqni ishlab chiqishga yordam beradi.

### 6. Personifikatsiya (insonlashtirish)

La Fontaine masallaridagi hayvonlarga insonning xususiyatlari – fikr yuritish, his qilish va qaror qabul qilish qobiliyatlari berilgan. Bu esa o'quvchiga hayvonlarning harakatlarini va ularning axloqiy ta'sirini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

La Fontaine masallari inson tabiatiga oid chuqur fikrlarni, jonli hikoyalar orqali ifodalaydi, va ular o'zining oddiyligi va ma'rifiy xususiyatlari bilan abadiy mashhur bo'lgan adabiy asarlardir. Lafontenning adabiy faoliyati kech boshlanadi. U o'ttiz uch yoshida Terensiyning «evnux» komediyasini qayta ishlaydi. Bu pyesa avtorning bundan so'nggi tanilishi va o'sishiga zamin yaratadi. Lafonten ijodining dastlabki davrida aristokratik pretsioz adabiyoti ta'sirida bo'ladi. Yunon mifologiyasidan foydalanib yaratgan «Adonis» (1658) dostonida Adonisning ma'buda Veneraga bo'lgan muhabbatini tasvirlaydi. Jean de La Fontaine (1621–1695) Fransuz adabiyotining eng mashhur masalalar yozuvchisi hisoblanadi. Uning masallari janrning o'ziga xos xususiyatlarini o'zida aks ettiradi. La Fontenin masallari o'zining tarixi, didaktik maqsadlari, va janrga xos belgilari bilan ajralib turadi.

Lafonten masallarining janriy belgilari:

#### 1. Hayvonlar va insonlar orasidagi aloqalar:

La Fontenin masallari ko'pincha hayvonlarning insonlar kabi gapirishini tasvirlaydi. Bu usul orqali u axloqiy va ijtimoiy masalalarni muhokama qiladi. Hayvonlar sifatida tasvirlangan insonlar o'z xulq-atvori, zaifliklari va fazilatlarini ko'rsatadi. Masalan, "Sher va sichqon" masalasi, sherining zaiflarni himoya qilishda qanday qiyinchiliklarga duch kelishini ko'rsatadi.

#### 2. Didaktik maqsad:

La Fontenin masallari ko'pincha o'quvchilarga axloqiy darslarni o'rgatish uchun yozilgan. Har bir masalda axloqiy bir g'oya yoki saboq mavjud bo'ladi. Masalan, "To'rtoqi va quyon" masalasi sabr-toqat va xayrixohlikni o'rgatadi.

#### 3. Yumor va iroda:

Masallarda ko'p hollarda yumor va iroda mavjud. La Fontaine odatda o'z asarlarida odamlar va hayvonlar orasidagi ajralmas aloqalarni qiziqarli va ko'ngilochar shaklda tasvirlaydi, bu orqali axloqiy saboqlarni jonlantiradi.

#### 4. Allegoriya va metafora:

Masallarda allegoriya va metaforalar ko'plab o'rinlarda ishlatiladi. Hayvonlar o'zlarining xulq-atvorlari orqali insonlarning fazilatlarini yoki kamchiliklarini tasvirlaydi. "Qo'ylar va sher" masalasi misolida, qo'ylar jismoniy kuchga ega bo'lmagan holatdagi zaif, lekin aqlli qahramonlarni ifodalaydi.

#### 5. Sodda va aniq tilda yozilish:

Masallar oddiy va tushunarli tilda yozilgan bo'lib, har bir qahramonning harakati va fikrlari aniq va sodda tarzda tasvirlanadi. Bu La Fontenin asarlarini keng omma uchun oson tushunarli qiladi.

6. Qisqa va lo'nda shakl:

La Fontenin masallari qisqa va lo'nda shaklda bo'ladi. Odatda ular 1-2 sahifa davomida yakunlanadi, bu esa ularni o'qish va tushunish uchun juda qulay qiladi.

La Fontenin masallari har doim bir muhim xulosa bilan yakunlanadi. O'quvchiga aniq axloqiy saboq beriladi, bu masallarning asosiy funksiyasidir.

Lafonten masallari o'zining soddaligi, ijodkorligi va axloqiy o'rgatish maqsadlariga ega. Ularning janriy belgilari adabiyotshunoslar tomonidan o'rganilib, bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Lafonten o'z masallari bilan katta shuhrat qozondi. Masal janri mutloq hokimiyat shuningdek, aristokratik reaksiyaga karshi keng demokratik guruhlarining noroziligini qulay va tushunarli qilib bayon etish quroli edi. Lafontenning xalkchilik g'oyalari faqat uning masallaridagina ochiq namoyon bo'ladi. Shoir masallarining birinchi olti kitobi 1668 yilda, ikkinchi besh kitobi 1678—1679 yillarda nashr etiladi.

**Olingan natijalar va ularning tahlili.** Lafontenning dastlabki masallari tasviriga xos kinoya va kuzatuvchilik o'rnini, endi, 70- yillarning oxiriga kelib, konkret sotsial satirik va realistik tasvir egallaydi. Hayvonlarning allegorik figurasi o'rniga inson obrazi paydo bo'ladi. («Dunaylik dehqon», «Savdogar, dvoryan, cho'pon va shoz o'g'li»).

Lafonten antik dunyo, o'rta asrlar va Uyg'onish davri masalchilik traditsiyalarini o'rganib, ularga favqulodda realistik xarakter va satirik rux kiritadi, bu janrni yangi badiiy yuksaklikka ko'taradi. Uning masallari soddaligi va o'z davri ijtimoiy xayotini keng qamrab olishi, mehnatkash omma manfaatlarini qizg'in himoya qilib chinili bilan qimmatlidir. XVII asr fransuz adabiyoti va, xususan, masalchilik janri-ning rivojlanishiga katta hissa qo'shdi.

Xullas, klassitsizm XVII asr G'arbiy Yevropa madaniyatining muhim bosqichi sifatida jahon adabiyoti tarixida o'z o'rniga ega. Mazkur yo'nalish doirasida ijod qilgan yozuvchilarning asarlarining aksariyati hozirgi kunda ham g'oyaviy mazmun va badiiy qimmatini saqlab kelmoqda.

Fablio ma'lum darajada keyingi davr Yevropa adabiyotiga ta'sir qo'rsatdi. Molyerning "Zo'raki tabib" komediyasida, Lafontenning "Ertaklari"da fablio syujeti, uslubi ko'rinadi. Germaniyada fablioniing ta'siri ostida zamonaviy hajviy ruhdagi realistik hikoya-shvanklar yuzaga keladi. Ayniqsa, Shtrikkerning "Pop Amis" haqidagi hikoyalar turkumida fablioniing ta'siri yaqqol ko'rinadi.

"Tulki haqida roman" shahar adabiyotining xarakterli asarlaridan biri hisoblanadi. U Yevropa xalqlari o'rtasida keng tarqalgan tulkining qilmishlari to'g'risidagi ertaklar asosida yuzaga kelgan.

Sal kam bir asr (XII asrning oxirlari, XIII asrning boshlari) mobaynidagi voqealarni qamrab olgan bu roman-epopeyaning yaratilishida ko'p avtorlar qatnashgan. Turli

hikoyalardagi qahramonlar xarakterining umumiyliги bu hikoyalarning birlashib yagona roman sifatida shakllanishiga imkon bergan.

Shaharlarning rivojlanishi shahar tabaqalarining feodal hukmronlariga qarshi kurashini ham keskinlashtiradi. Shahar tabaqalari adabiyotdan o'z dushmanlariga qarshi kurash qiroli sifatida foydalanadilar. Masalan, "Tulki haqida roman" da epchil, dono va tadbirkor tulki Renarning qo'pol va qonho'r bo'ri Izengrim bilan olib borgan kurashlari tasvirida roman avtorlari shaharliklarning manfaatini ifodalab, hukmron feodal din ahllariga qarshi yovsiz o't ochadilar. Feodal olamining vakillari – vahshiy tabiatli qo'pol kuchlar epchil tulkiga masxara bo'ladilar. Qirol arslon Nobol, saroy voizi eshak Boduen, qirollik armiyasining jarchisi xo'roz Shanteklar, beso'naqay ayiq Bryon (yirik feodal), yovuz, qo'pol va ochko'z bo'ri Izengrim (o'rta darajadagi ritsar) obrazlarida feodal hukmronlarining xulq-atvorlari fosh qilinadi. Tovuq, quyon, chittak va boshqalar oddiy kishilar obrazi sifatida beriladi.

Fransuzcha "Tulki haqida roman" feodal tartiblariga qarshi o'tkir satira edi. U Yevropaning ko'p tillariga tarjima qilinadi.

**Xulosa.** Lafontenning masallari o'zining demokratik ruhi va satirik kuchining o'tkirligi bilan shoir ijodining chuqqisi hisoblanadi. Ezop davridan beri masal quyi tabaqalarning manfaatlarini ifodalab kelgan edi. Shuning uchun ham klassitsizm estetikasi masalni badiiy adabiyotning quyi turlariga kiritib keldi. Lafontenning klassitsizm estetikasining adabiy me'yorlari doirasidan chiqib, original asar yaratishdagi mahoratini «O'tinchi va o'lim» masalida yaqqol ko'rish mumkin. Lafonten antik davr masalchisi Ezopdagi bir syujetdan foydalangan. (Og'ir mehnat va turmush mashaqqatidan tinkasi qurigan o'tinchi dexqon bu dunyo bilan xayrlashmok maksadida o'z oldiga azroilni chakiradi. Azroil o'tinchidan nimani istashini so'raganda, undan qo'rqib ketgan dehkoni bir bog'lam o'tinni ko'rsatib, uni yelkasiga olib kuyishni iltimos qiladi.)

Lafonten bu masalda oddiy insonning mashaqqatlarni yengish uchun zo'r ishonch bilan yashashini ochiq-oydin tasvirlaydi. Dehkoning qashshoqlanishiga sabab bo'lgan ijtimoiy illatlar, o'rab olgan muxitning yaramasligini ifodalash bu masalning asosiy g'oyasini tashkil etadi.

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi 2020-yil 23-sentyabrdagi O'RQ-637-son -Ta'lim to'g'risidagi Qonuni. (lex.uz)
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-aprel, PF-5712-sonli - O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida Farmoni.
3. Жаҳон адабиёти дурдоналари. I-жилд. -Т.: Алишер Навоий номидаги Ўзбекистан Миллий кутубхонаси нашриёти, 2015. - 612 бет.
4. Fayzulla Boynazarov. Jahon adabiyoti. Toshkent. 2006 148-b

5. Hayitboyeva Dilnoza Ne'mat qizi. O'zbek va fransuz masalchiligi lafonten va gulxaniy masallari misolida. Central asian journal of education and innovation. Page 96-98.
6. Okhunjonovna, S. H., Bakoevna, R. M., & Kadirovna, A. Z. (2023). Travelogues in The Literature of Bukhara at The End of The 19th and The Beginning of The 20th Century. Res Militaris, 13(1), 258-264
7. H. Safarova, Theformation of musammat (octaves) in the literary environment of Bukhara (based on the poems of Samandar Vahidov) Center for Scientific Publications (bukhdu. en).8 (2021)
8. Zunnun Sh.Tasavvuf, Durdonalar xazinasi. Hikoyatlar, masallar, rivoyatlar, nasihatlar, hikmatlar, latifalar,-T; 'Sharq',1999.
9. Mahmudov R O'rta Osiyo mutafakkiri axloq-odob haqida,-T":'Adabiyot va san'at",1999.
10. Ezop masallari (2021). –Toshkent: yangi asr avlodi.
11. <https://www.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/hikmatlar/ezop-masallar>.
12. Imamova, G. L. (2024). Engaging minds and bodies: the power of total physical response in language learning. PEDAGOGIK ISLOHOTLAR VA ULARNING YECHIMLARI, 6(2), 321–325.
13. Imamova, G. L. (2024b). The construction of identity and resistance in Jean Rhys's "The day they burned the books" . INTERNATIONAL JOURNAL OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE , 4(2692–515X), 735–737.
14. Imamova, G. L. (2023). Writing style and the role of environment in Jean Rhys 's "Wide Sargasso Sea." "ILM-FAN MUAMMOLARI TADQIQOTCHILAR TALQINIDA," (2181–3035), 14–16.
15. Literature As A Reflection Of Social Change: Study-Specific Literary Movements (Eg, Modernism, Feminism) And Their Responses To Societal Shifts During Their Respective Periods. Qurbonova Yulduz Oltinova Sevinch - Yangi O 'zbekiston ustozlari, 2024.
16. Flipped Classroom Model. Analyze The Effectiveness Of The Flipped Classroom Approach Compared To Traditional Teaching Methods In Various Subjects Or Grade Levels. Qurbonova Yulduz, Bo'stonova Shahloxon, - Yangi O 'zbekiston ustozlari, 2024.